

Kainuun alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2023–2027

Kainuun ELY-keskus 16.6.2021

Sisältö

1. Alueen kuvaus, nykytilan analyysi, tarpeet ja tulevaisuuden näkymät	3
1.1. Alueen väestö- ja palvelurakenne	3
1.2. Työvoima	4
1.3. Kainuun maatilatalous	5
1.4. Muu yritystoiminta	7
1.5. Yritystoiminnan haasteet ja kehitysnäkymät	8
1.6. Alueen innovaatorakenteet	8
1.7. Koulutus- ja kehittämisorganisaatiot	9
1.8. Maakunnan kehittämishaasteet	9
2. Alueen maaseudun kehittämisen päämäärä, tavoitteet ja keinot	10
2.1. Päämäärä	10
2.2. Tavoitteet ja painotukset sekä interventiot	11
2.2.1. Elinvoimainen ja monimuotoinen maatalous	11
2.2.2. Metsät Kainuun talouden, elinkeinotoiminnan ja virkistystyksen lähteenä	11
2.2.3. Uudella maauskolla maakunnan mahdollisuudet uusiksi elinkeinoiksi	11
2.2.4. Hyvän elämän edellytyksiä Kainuun maaseudulle	12
2.2.5. Kestävästi hiilineutraali, puhdas ja monimuotoinen Kainuu	12
2.3. Kehittämiskeinot	12
2.4. Hanketukien sis. yleishyödylliset investoinnit, interventiologiikka	14
3. Rahoitustarve	15
4. Alueen EU-osarahoitteisten ja kansallisten ohjelmien yhteensovitus ja työnjako	16
4.1. Alueen toimijat ja ohjelmat	16
4.2. Toimijoiden keskinäinen työnjako	17
5. Läpileikkaavien teemojen yhteensovitus	17

6. Kuvaus suunnitelman alueellisesta valmistelusta

18

LIITTEET:

Liite1. Kainuun Älykkäät maaseudut 24.11.2020 tilaisuuden ja Kainuun maaseuturyhmän 2.2.2021 työkokouksen tuotokset

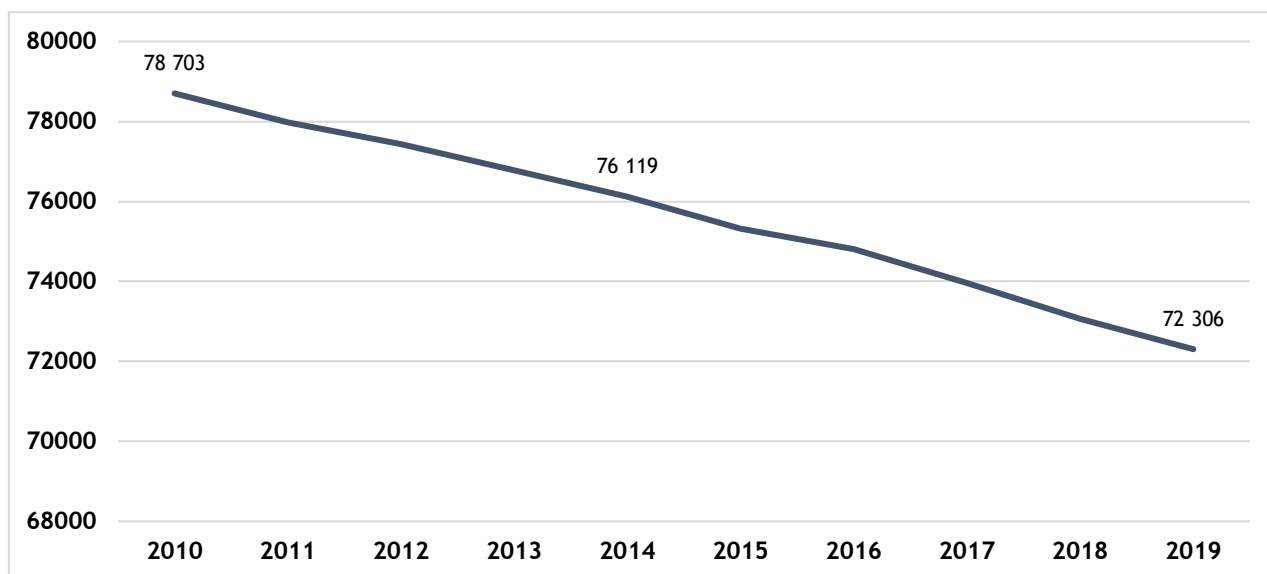
Liite2. Kainuun kehittämistarveanalyysi

Liite3. Kainuun alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman SWOT-analyysi 2021

1. Alueen kuvaus, nykytilan analyysi, tarpeet ja tulevaisuuden näkymät

1.1. Alueen väestö- ja palvelurakenne

Kainuu on Manner-Suomen maakunnista toiseksi pienin ja siihen kuuluu kahdeksan kuntaa. Kainuun maakunnan väestön tila on ollut haastava jo pitkään, ja maakunnan väkiluku onkin supistunut voimakkaasti varsinkin viime vuosikymmenenä. Kainuussa asui vuonna 2019 yhteensä noin 72 300 asukasta, joista hieman yli puolet asui maakunnan keskustaajamassa Kajaanissa. Kainuun pienimmät kunnat vuoden 2019 väkiluvun mukaan olivat Ristijärvi (1 272), Hyrynsalmi (2 271) ja Puolanka (2 528).

Kuvio 1 Kainuun maakunnan absoluuttinen väestönkehitys vuosina 2010–2019 (Tilastokeskus; StatFin, väestö, väestörakenne)

Kainuun väestön haasteena on maakunnan ikärakenne. Kainuun maakunnan ja sen monen kunnan väestö painottuu selvästi enemmän vanhempiin ikäluokkiin kuin koko maassa keskimäärin. Maakunnassa ei ole yliopistoa, minkä vuoksi nuoret ikäluokat muuttavat muualle maahan, ja lisäksi Kainuun työllisyystilanne on ollut pitkään heikko. Positiivisia muutoksia on kuitenkin tapahtunut viime aikoina, mikä on synnyttänyt Kainuussa tietyille toimialoille pulaa työvoimasta. Kainuun maakunnan väestönkehityksessä tämä positiivinen muutos ei kuitenkaan ole vielä näkynyt. Kainuun maakunnassa työikäisen väestön osuus oli koko maahan verrattuna alhainen; 57,5 % vuonna 2019.

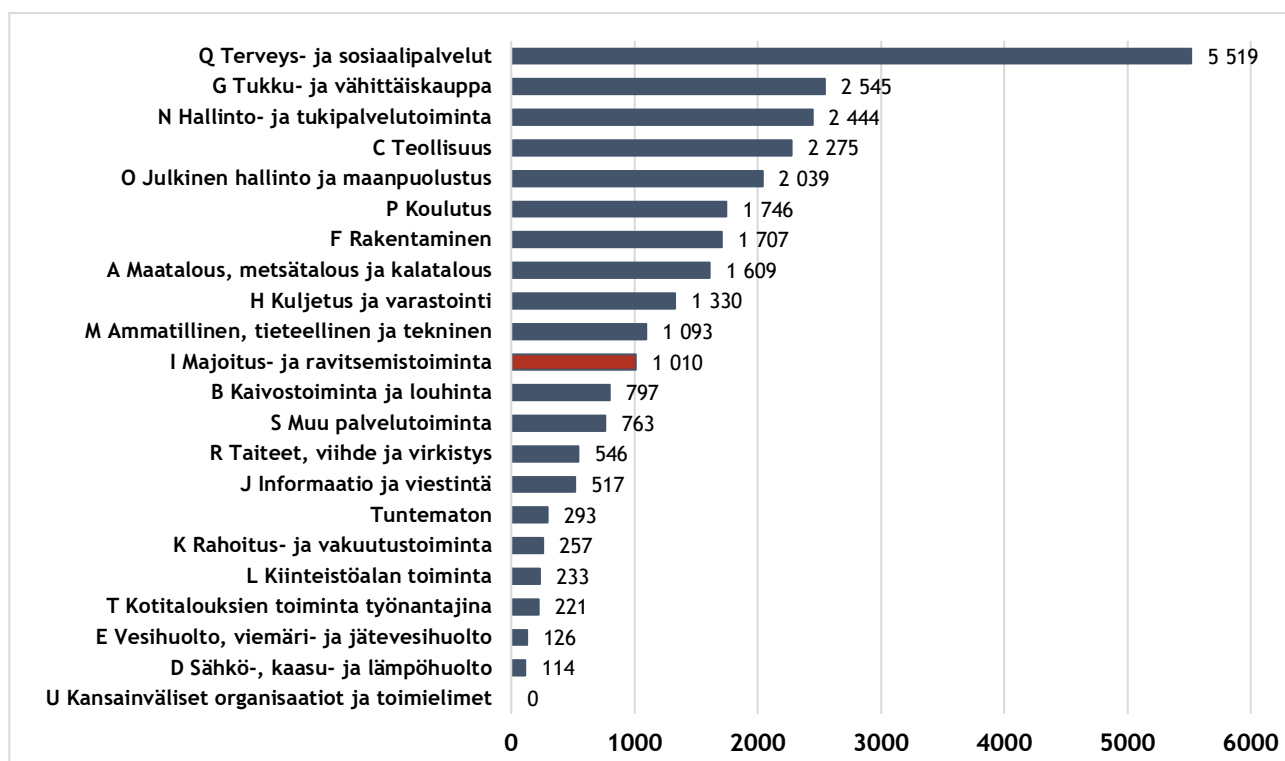
Valmisteilla olevassa Kainuun maakuntasuunnitelmassa muuttotappio halutaan taklata aktiivisin kehittämiskeinoin; muuttotase käännetään positiiviseksi maassamuuton ja maahanmuuton, nuorten

viihtyvyyden lisäämisen, monipaikkaisuuden ja houkuttelevien vapaa-ajan mahdollisuuksien kautta. Maakuntavaltuuston vahvistama väestötavoite vuodelle 2040 on 70 000 asukasta.

1.2. Työvoima

Avoimen sektorin eli yksityisen sektorin ja yrittäjien yhteenlaskettu osuus alueen työpaikoista oli Kainuussa koko maata matalampi koko 2010-luvun ajan. Kainuun maakunnan työpaikkojen määrä oli hieman yli 27 000 vuonna 2017. Työpaikkojen määrä laski lähes 2 000 työpaikalla vuodesta 2010. Vuosien 2014–2017 välillä työpaikkojen muutos oli kuitenkin hieman positiivinen (+426). Toimialoitain tarkasteltuna (TOL2008) merkittävin osa Kainuun maakunnan työpaikoista oli terveys- ja sosiaalipalveluiden alalla (5 519) vuonna 2017. Seuraavaksi suurimmat toimialat olivat tukku- ja vähittäiskauppa (2 545), hallinto ja tukipalvelutoiminta (2 444), teollisuus (2 275) sekä julkinen hallinto ja maanpuolustus (2 039). Pienimmät toimialat olivat sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto (114) sekä vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (126). Vuosien 2014–2017 välillä noin puolessa toimialoista tapahtui kasvua ja puolessa laskua Kainuun maakunnassa. Suurin positiivinen muutos tällä aikavälillä tapahtui kaivostoiminnan ja louhinnan toimialalla (+35,8 %) sekä informaation ja viestinnän toimialalla (+29,3).

Kuvio 2. Kainuun maakunnan alueella työssäkäyvät (työpaikat) toimialoittain (TOL2008) vuonna 2017 (Tilastokeskus; StatFin, väestö, työssäkäynti)

Työttömyys on laskenut yhteen menoon yli 4 vuotta ja oli vuoden 2020 lopussa 12,1 %. Uusien avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut 28 prosenttia vuoden 2019 lopun tilanteesta. Avoimia työpaikkoja oli Kainuussa vuoden 2020 lopussa 823.

Talouden kasvun ohella Kainuun väestön ikärakenne vaikeuttaa työvoimapulaa. Työmarkkinoille tuleva 19 – 25 vuotiaiden määrä on huomattavasti alempi kuin työmarkkinoilta poistuvien (60–65 v.) määrä: vuosina 2018–2019 noin 600 henkilöä. Vuoteen 2022 mennessä ikärakenteen aiheuttama vaje työvoimasta on miltei 3000 henkeä. Kun tähän lisätään vielä talouden kasvun ja investointien kautta syntyvät uudet työpaikat, tarvitaan Kainuuseen muualta tuhansia henkilöitä työvoimaa seuraavien viiden vuoden aikana.

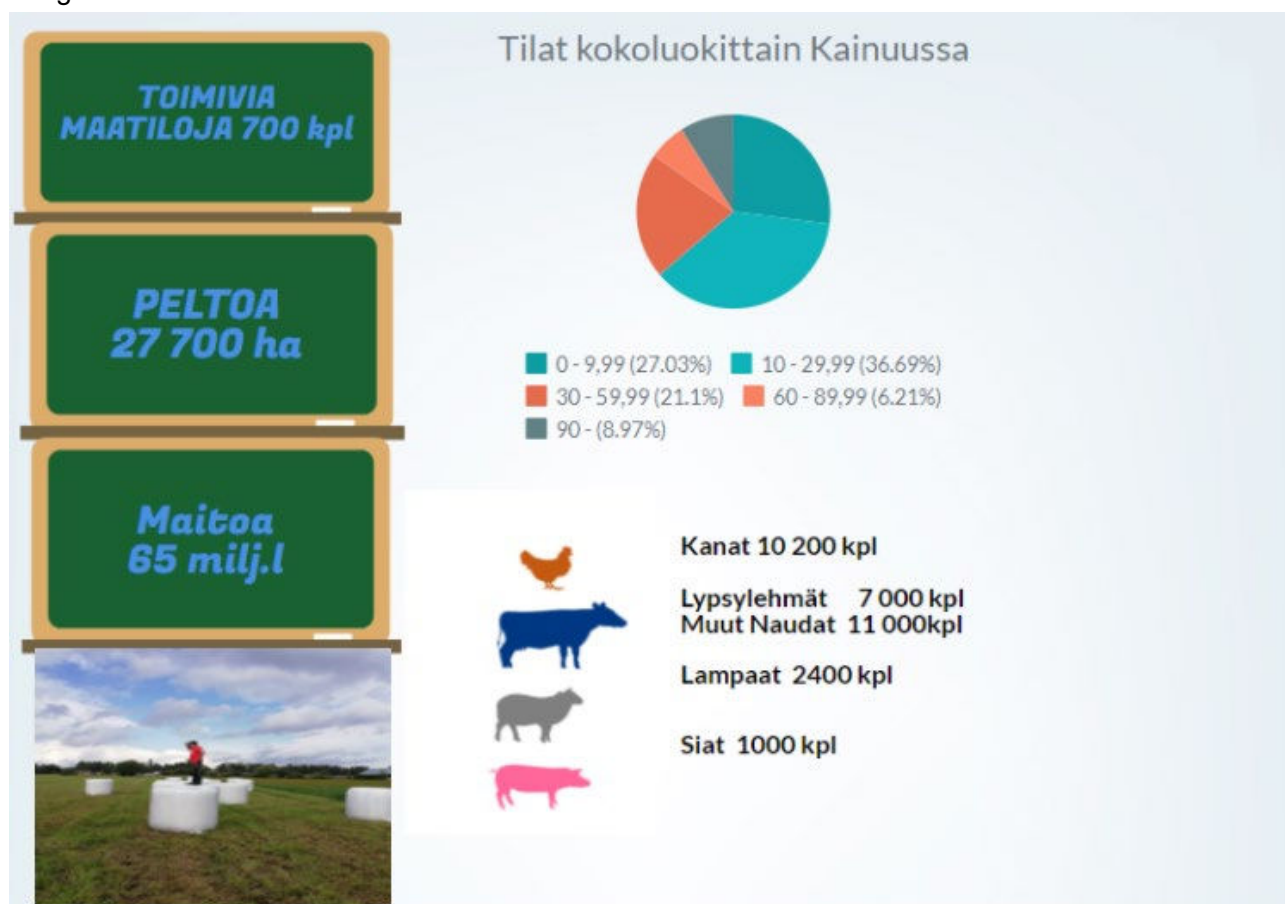
Kainuun työttömyystilanne kohentui vuosina 2018–2019 merkittävästi, mutta koronaviruksen leviämisen jälkeen kehitys kääntyi täysin vuonna 2020. Vielä helmikuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 3 325, mutta huhtikuun lopussa jo 5 123. Tämän jälkeen työttömyys on kuitenkin pienentynyt huomattavasti ja joulukuun lopussa työttömiä oli 3 828, mikä on 8 prosenttia vuoden takaista enemmän. Työttömyyden kasvu vuoden takaiseen verrattuna on ollut Kainuussa maan pienin koko koronaviruksen leviämisen jälkeisen ajan, eikä vuonna 2021 ole odotettavissa suurta lisäystä ilman uusia laajoja rajoitustoimia. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuun lopussa 12,1 prosenttia eli prosenttiyksikön edellisvuotta enemmän. Koko maassa.

1.3. Kainuun maatalous

Kainuun maatalouden merkitys aluetaloudessa perustuu maidon ja naudanlihan tuotantoon. Maatalouden rakennekehitys on jatkunut näillä päätuotantosuunnilla voimakkaana ja vaikka tuotantoa jatkavien maito- ja lihatilojen määrät ovat vähentyneet voimakkaasti, ovat maakunnan tuotantomäärät säilyneet ja jopa kasvaneet, varsinkin maidon osalta. Kainuussa tuotettu maitomäärä on noussut ohjelmakauden alusta tasosta 59 miljoona litraa/v. tasolle 65 miljoona litraa/v.

Kainuussa oli vuonna 2020 700 tukea hakenutta tilaa, maatilarekisterin tilamäärä vastaavasti oli tuolloin reilut 800 maatilaa. Maatalous tuotti vuonna 2020 86 miljoonan arvonlisän Kainuun aluetalouteen.

Infogra

Maidontuotantotiloja oli Kainuussa vuoden 2020 alussa 171 kpl ja lihatiloja 62 kpl. Viljanviljelytiloja oli tuolloin 14 kpl ja muita kasvinviljelytiloja 291 kpl. Muiden kasvinviljelytilojen määrä näyttää kasvavan, muiden tuotantosuuntien tilojen vähetessä rakennekehityksen seurauksena. Viljeltyä peltoa oli Kainuussa vuonna 2020 27 700 hehtaaria, josta pääosa nurmea. Kainuussa on 6300 hehtaaria luomuviljeltyä peltoalaa. Luomuviljelyn alan osuus koko maakunnan peltoalasta on 21 %, mikä on maan toiseksi korkein osuus Pohjois-Karjalan jälkeen.

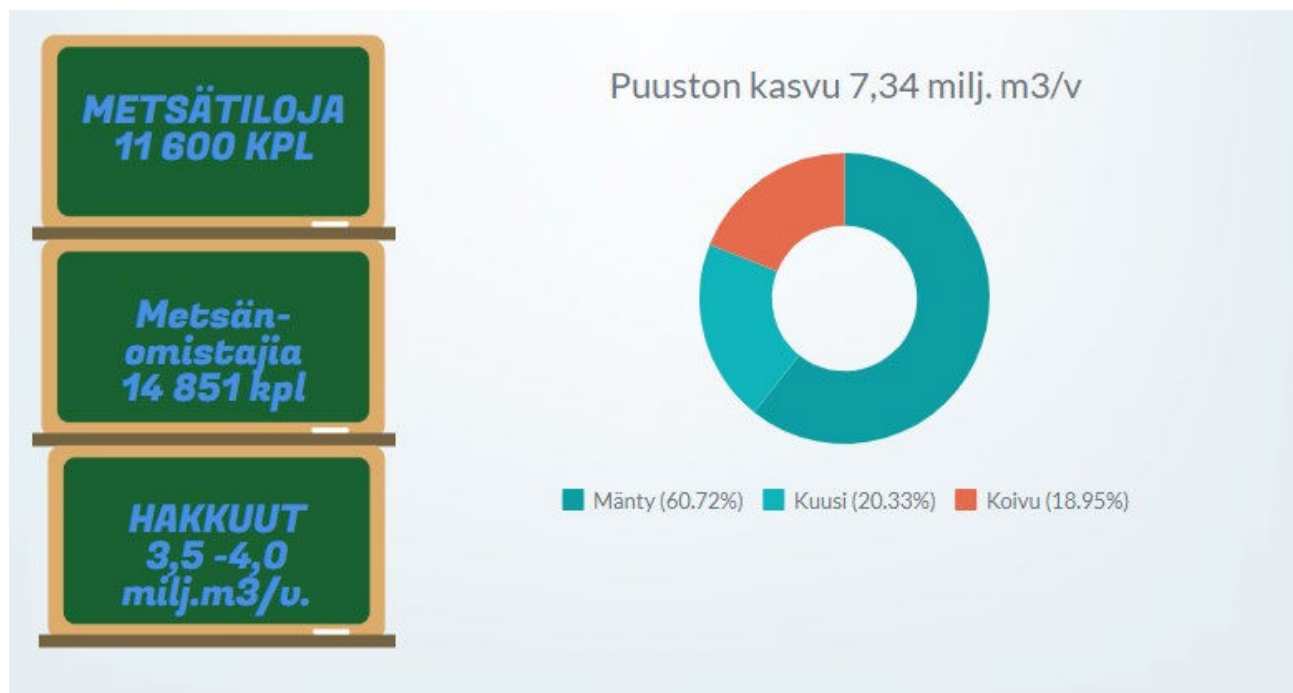
Ohjelmakaudella 2014–2020 myönnettiin maatalouden rakennetukia Kainuuseen avustuksina tai sen vertaisina tukina yhteensä 14,8 miljoonaa euroa. Tuella edesautettiin muun muassa 26 tilan sukupolvenvaihdosta ja tuettiin 35 lypsykarjatilaa sekä 5 lihanautatilan rakennusinvestointeja.

Maatalouden suurimpana haasteena on päätuotantosuuntien sopeutuminen rakennekehitykseen. Kainuun maatilojen sijainnin maantieteellinen hajanaisuus, peltojen sijainti, peruslohkojen koko ja maalajijakaumat muodostavat monesti toiminnallisen haasteen ja kustannusrasitteen toimintaansa kehittäville tiloille. Myös vuokrapellon saatavuus on ollut pitkään ongelma.

Kainuulaisten maatilojen siirtyminen nuoremmille sukupolville muodostaa selvän kehittämishaasteen maakunnassa. Tuettujen sukupolvenvaihdosten määrät ovat olleet koko kuluneen ohjelmakauden alhaisella tasolla Kainuussa.

Vuoden alusta 2021 Valion MaitoSuomi- tuottajaosuuskunnassa käyttöön otettu sopimustuotanto tulee jäykistämään maitotilan kehittymisedellytykset yksikköjen koon kasvattamisen osalta lähivuosiksi, koska valtaosa kainuulaisista tuottajista kuuluu osuuskuntaan. Tilojen onkin suunnattava tässä tilanteessa päähuomio tilan eläinten hyvinvoinnin kehittämiseen, tuotanto-olosuhteisiin, kannattavuuden parantamiseen ja yrittäjien oman osaamisen kehittämiseen.

Kainuun metsätalousmaasta on yksityisomistuksessa 41%. Metsänomistajien keski-ikä on 62 vuotta. Naisten osuus Kainuun metsänomistajista on 39 prosenttia ja miesten 61 prosenttia. Metsänomistuksen keskipinta-ala on 56 hehtaaria. Toimivat maatilat omistavat 6,3 prosenttia metsätiloista, mutta maatilametsälöiden keskiala on kolmanneksen kaikkien yksityisomisteisten metsälöitten keskialaa suurempi.

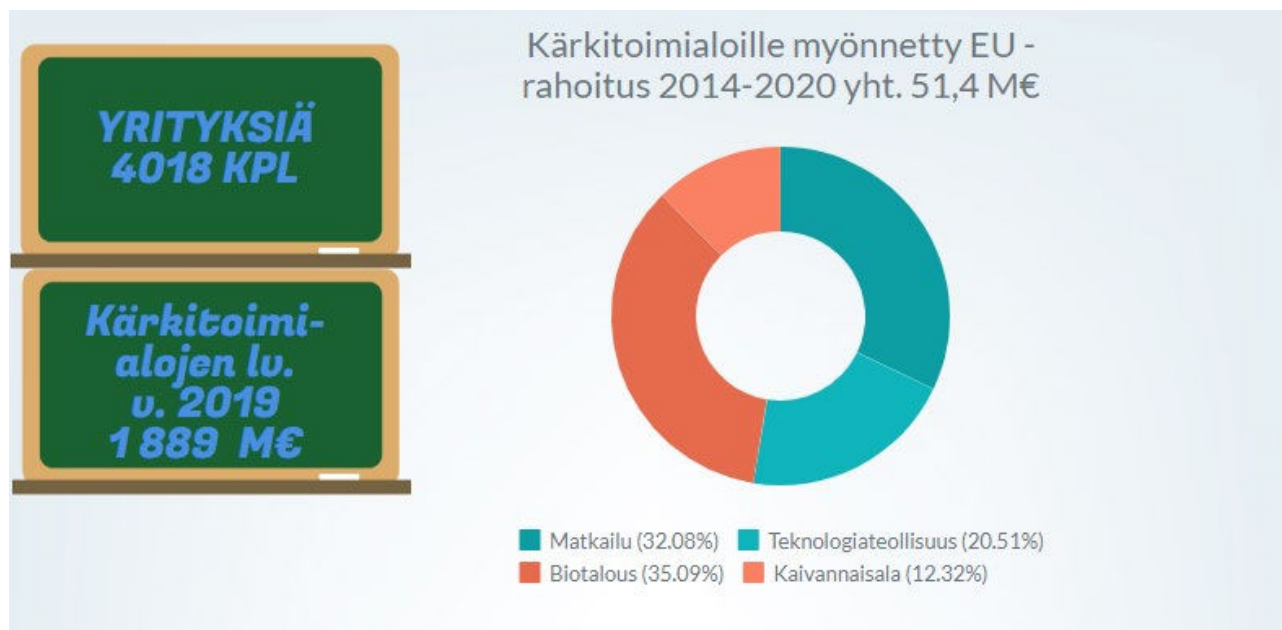

Kuolinpesien metsätalousmaan pinta-ala Kainuussa on nyt 10,15 prosenttia ja vastaava luku koko maassa on 8,99 prosenttia.

1.4. Muu yritystoiminta

Kainuun yritys rakenne on Suomen yritys rakenne pienoiskoossa. Lähes 94 prosenttia yrityksistä on mikroyrityksiä, joista puolet on yksinyrittäjiä, noin 5 prosenttia yrityksistä on pienyrityksiä ja hieman yli prosentti keskisuuria tai suuria yrityksiä. Vuoden 2020 lopussa tehdyn pk-yritysbarometrin mukaan yritykset tekevät laajasti yhteistyötä alueen ammatillisten oppilaitosten kanssa. Selvästi vähäisempi osuus yrityksistä tekee yhteistyötä korkeakoulujen, yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa.

Kainuun aluetalous ja yritystoiminta ovat kehittyneet myönteisesti. Alue-bkt/asukas kasvoi Kainuussa tuoreimpien tietojen mukaan 6,1 prosenttia vuonna 2018, kun koko maassa vastaava luku oli 3,3 %.

Kainuun yrityskanta vuoden 2020 kesäkuulle ulottuvan tilaston mukaan on 4018, mikä on yli 100 yritystä enemmän kuin vuonna 2019. Kainuussa aloitti vuonna 2020 yli 300 uutta yritystä, mikä on enemmän kuin vuonna 2019 aloittaneiden määrä. Yritysten perustaminen ja yritysten määrä on kasvanut voimakkaasti, mikä ilmentää osaltaan pitkään jatkunutta Kainuun aluetalouden hyvää virettä. Maakuntaohjelman kärkitoimialojen (matkailu, teknolohiateollisuus, kestävä kaivannaistoiminta ja biotalous) liikevaihto nousi vuonna 2018 huippulukemiin, sen jälkeen nousu on tasoittunut, mutta henkilöstömäärä on jatkanut kasvuaan ja nousi 2019 ennätykseen. Erityisen myönteistä yritysten osaamisen kasvulle on, että asukasta kohden lasketut TKI -menot nousivat 2018 ennätystasolle 412 euroon. Samoin yritysten tuotannon jalostusarvo ja viennin arvo (saavutti 2018 huippulukemat) ovat kasvaneet.

Maaseuturahaston yritystukia myönnettiin kuluneella ohjelmakaudella yritysten perustamiseen, investointeihin ja yritysryhmien kehittämistoimintaan yhteensä 10,6 miljoonaa euroa. Hankkeilla on tavoiteltu vajaan 30 uuden yrityksen perustamista ja noin 340 työpaikan aikaansaamista. Tähän mennessä päättyneistä hankkeista on todettu 89 uutta työpaikkaa. Keskeisimpiä tuettuja toimialoja olivat matkailu ja luonnonmarjojen jalostaminen.

1.5. Yritystoiminnan haasteet ja kehitysnäkymät

Maakuntaohjelman mukainen avainmenetelmä elinkeinojen kehittämiseen Kainuussa on saada alueelle teollisia ja palvelualan investointeja sekä kehittää Kainuuseen eri toimialojen veturiyrityksiä ja toimialavetureita julkiselle sektorille ja näiden ympärille liiketoimintaekosysteemejä ja osaamiskeskittymiä. Jos edellä mainitussa onnistutaan, myönteinen kehitys luo edellytyksiä käyttää maaseuturahaston yritys- ja hanketukea yritystoiminnan kehittämiseen.

1.6. Alueen innovaatorakenteet

Renforsin Rantaan Kajaanissa on syntynyt erittäin vahva datakeskusekosysteemi sekä bioetanolin tuotannon pilottilaitos sivuvirtoineen, jonka kehitystä vahvistaa Kainuun liiton osaksi rahoittama Oulun yliopiston modernin biojalostuksen professuuri ja tutkimusryhmä. Renforsin rannan datakeskusekosysteemi CSC:n toimintoineen ja supertietokoneineen luo erittäin vetovoimaisen data-analytiikan keskittymän, jonka avulla Kajaani ja Kainuu voi hyvinkin saada koilliskaapelin kulkemaan alueeltaan ja päästä globaalisti yhden merkittävimmän liikenneyhteyden varrelle. Kuhmon Woodpoliksen

puurakentamisen osaamiskeskus on kehittynyt ja saanut tunnustusta esim. palkitun Tuupalan puukoulun myötä. Vuokatin urheilu-, matkailu- sekä tutkimus- ja koulutusalue on valittu eurooppalaiseksi hyväksi käytännöksi ja samoin Vuokatti vuoden matkailukohteeksi 2019. Hossan kansallispuistostatuksen myötä alueen luontomatkailun kasvu on saanut uutta puhtia. Maatalouden kehittämisen innovaatiotoimintaa on saatu uudelle tasolle EIP-hankkeiden muodossa Oulun yliopiston Mittaustekniikan yksikkö ja ProAgrian Itä-Suomen yhteistyönä.

1.7. Koulutus- ja kehittämisorganisaatiot

Kajaanissa on Kajaanin ammattikorkeakoulu, Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskus, Kainuun ammattioppilaitos, Sotkamossa Vuokatin alueen urheilu-, matkailu- sekä tutkimus- ja koulutusalue ja Paltamossa LUKE:n tutkimusasema.

Kainuun maaseudun kehittämistä palveleva hanketoiminta on perustunut viime ohjelmakausina Kainuun ammattioppilaitoksen, ProAgria Kainuun, nykyisin ProAgria Itä-Suomi, Luonnonvarakeskuksen Kainuun toimipisteen ja MTK-Pohjois-Suomen tiiviiseen yhteistyöhön maatalouden teemakohtaisen kehittämisstrategian toteutuksessa. Metsäbiotaloudessa vastaavaa yhteistyötä ovat tehneet Suomen metsäkeskus, Kainuun ETU Oy ja Oulun yliopiston mittaustekniikan yksikkö. Viimeksi mainittu on kuluneen ohjelmakauden aikana laajentanut kehittämistoimintaansa myös maatalouden puolelle Euroopan innovaatiokumppanuuden hankkeissa (EIP). Kajaanin ammattikorkeakoulu on ollut vahvasti luontomatkailun kehittämisessä mukana ja sen rooli kehitystyössä tulee entisestään vahvistumaan.

1.8. Maakunnan kehittämishaasteet

Kainuun Älykkäät maaseudut -tapahtumaan 24.11.2020 osallistujat ja Kainuun maaseuturyhmä ovat työstäneet ensin mainitut Jamboard- ja viimeksi mainitut Wiima-alustalla kehittämishaasteita ja tavoitteita kolmella aihealueella: maatalous, yrittäjyys ja elinkeinot sekä asuinmaaseudun kehittäminen.

Maatalous aihealueen haasteet ja kehittämistavoitteet jäsentyivät kannattavan, monimuotoisen ja nykylaajuisen maatalouden kehittämisen ja säilyttämisen haasteen alle. Jatkossa Kainuussa tarvitaan investointeja tuotantoon ja riittävät määrät omistajanvaihdoksia, elintarvikkeiden paikallista jalostusta, suoramyyntiä ja niihin liittyviä palvelua sekä alan huippuosaamisen kehittämistä. (liite 1)

Yrittäjyys ja elinkeinot aihealueen haasteet ja kehittämistavoitteet jäsentyivät työnmurroksen hyödyntämiseen, yrittäjyyden edistämiseen, työvoimapulan selättämiseen ja esiin nousseiden painopistealojen bio- ja kiertotalous, luonnontuoteala, luontomatkailu- ja kulttuuripalvelujen tuotteistamiseen. Läpileikkaavina teemoina olivat innovaatioiden edistäminen, maine- ja brändityön kehittäminen ja ilmastokestävä ja hiilineutraali talous. (liite 1)

Asuinmaaseudun kehittämisessä nousi esille tärkeimpänä tavoitteena maaseudun saavutettavuuteen liittyvät kysymykset. Tie- ja laajakaistainfra, monipaikkaisuuden edistäminen sekä maaseudulla asumisen edistäminen koettiin tärkeiksi kehittämiskohteiksi. Toisena tavoitteena nähtiin tärkeäksi erilaisten älykkäiden ratkaisujen hyödyntäminen paikallisyhteisöjen ja hyvinvoinnin kehittämisessä. Digiosaamisen kehittäminen, sähköisten palvelujen sovellusten lisääminen ja niiden varaan rakentuvat verkostot palvelevat niin saavutettavuutta kuin ilmastoneutraalien toimintatapojen käyttöönottoa Kainuussa. Kolmantena tavoitteena nousi esille maaseudun elinvoiman lisääminen. Uusien asukkaiden houkuttelu maaseudulle, maaseudun raaka-aineisiin ja mahdollisuuksiin pohjautuva yritystoiminta sekä maaseudun veto- ja pitovoimaa lisäävät kehittämistoimet nähtiin keskeisimpinä kehittämiskeinoina elinvoiman lisäämisessä. (liite 1)

Alueen sisäisten vahvuuksien ja heikkouksien ja ulkoisten mahdollisuuksien ja uhkien analyysissä (liite 2 ja liite 3) esille nousevat erityisesti sisäisinä tekijöinä maakunnan väestön inhimilliset haasteet hyödyntää alueen potentiaalia aluetalouden kasvattamiseen. Puuttuu positiivista kateutta oppia muilta ja saada voimaa muiden onnistumista. Tekojen merkityksellisyyden kokemusta ja kokemista tulisi nostaa esille, rohkaista ja kannustaa alueen ihmisiä yhteiseen kehittämiseen. Tämä korostaa yhteisen tekemisen merkitystä kehittämistyössä.

Kehityshaluiset kainuulaiset nuoret, varsinkin naiset, joutuvat hakeutumaan korkeakouluihin kasvukeskuksiin ja jäävät usein sille tielleen. Nykyinen määrät opiskelupaikkoja korkea-asteella eivät ole riittävät maakunnassa.

Maakunnan taloushistorian rasitteena on ollut valtion ja muutaman suuren teollisen yrityksen merkittävä osuus palkkatyön tarjoajana. Maakunnasta puuttuu pienyrityäjyyden perinne. Kaivannaisteollisuuteen tehdyt merkittävät investoinnit ovat kiihdyttäneet maakunnan talouskehityksen kasvuun ja luoneet maakunnalle tärkeitä teollisia työpaikkoja sekä muuta työllistävää välillistä vaikutusta. Myös matkailuelinkeino tarjoaa kasvun mahdollisuuksia. Odotukset saada alueelle merkittävä metsäbitalouden teollinen investointi ovat maakunnassa korkealla. Saavutettu CAP-ratkaisu turvaa osaltaan kainuulaisen maatalouden harjoittamisedellytyksiä, joskin elinkeinon jatkuvuuteen ja kannattavuuden turvaamiseen joudutaan keskittämään erillistoimia.

Ulkoisista tekijöistä merkittävemmän uhkan alueen kehittymiseen asettaa tuleva kansallinen ja kansainvälinen kehittämispolitiikka. Jos keskittämiskehitys jatkuu, Kainuun taantumiskehitystä on vaikea pysäyttää. Pandemian aiheuttama taantuma ja sen seuraamukset talouteen ja ihmisten elämään nostavat monipaikkaisuuden merkitystä tulevaisuuden asumisen ja työteon mallina. Maakunnan kehittyvät matkailukeskukset ja niiden monipuolistuvat palvelut lisäävät osaltaan alueen vetovoimaa, vaikkakin ilmastomuutos voi heikentää matkailun olosuhteita. Monipaikkaisuus luo palvelujen ylläpidon vaatimaa markkinakysyntää ja vahvistaa positiivista mielikuvaa alueesta. Kainuun puhtaus, luonnonläheisyys ja turvallisuus antavat lisäksi mahdollisuuksia maakunnan kehittämiseen.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja ympäristön suojeluun kohdistuvat kiristyvät vaatimukset asettavat kainuulaisen maa- ja metsätalouden uusien haasteiden eteen, joihin valmistautuminen ja niiden toteuttaminen innovatiivisin keinoin asettaa merkittävät kehittämishaasteet toimialalle.

Alueen ulkopuolella toteutettavat jätti-investoinnit puunjalostukseen lisäävät puun kysyntää ja turvaavat osaltaan sen kantohintaa myös tulevaisuudessa.

Alueen saavutettavuus on kokenut vakavan uhkan meneillään olevan pandemian aikana; Kainuu on ollut valtaosan vuotta 2020 lentomotissa. Alueen matkailuelinkeino ja muut toimialat ovat kärsineet taloudellisia menetyksiä. Tilanne aiheuttaa alueelle selkeän imagohaitan. Laajakaistan saatavuus on myös alhaisella tasolla maakunnassa. Yöjunaliikenteen palauttaminen Savon radalle lievittää hieman liikenteellisen saavutettavuuden ongelmaa.

2. Alueen maaseudun kehittämisen päämäärä, tavoitteet ja keinot

2.1. Päämäärä

Kainuun alueellisen maaseudun kehittämisen päämääränä on edelleen ylläpitää ja kehittää valtakunnallisen CAP strategiasuunnitelman resurssein ja keinoin alueen maaseudun peruselinkeinojen asemaa ja taloudellista merkitystä alueella. Maaseudun elinvoiman tukipilarien, maa- ja metsätalouden, rinnalle tarvitaan elinkeino- ja yritystoimintaa, jotka lähtevät alueen luonnosta, ihmisistä ja olemassa

olevasta sekä kehitettävästä osaamispääomasta. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisesti vahvistetut ympäristö- ja ilmastotavoitteet, asukkaiden hyvinvointi sekä kestävä kehitys.

2.2. Tavoitteet ja painotukset sekä interventiot

2.2.1. Elinvoimainen ja monimuotoinen maatalous

Alueen maatalouden päätuotantosuurten tuotantomäärät säilytetään nykyisellä tasollaan Kainuussa ja tuetaan tuotannon ympäristö- ja ilmastotoimia ja siten edistetään unionin ympäristö- ja ilmastotavoitteita.

Toimenpidevalikoima tavoitteen saavuttamiseksi:

Alueellisen ja Cap-suunnitelman mukaisin menettelyin tuettavat investoinnit (art. 68) maatalouden rakenteen kehittämiseksi, maatalouden tuottavuuden parantamiseksi, eläinten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä tuotannon laadun ja eettisyyden parantamiseksi. Yleishyödylliset investoinnit ympäristöön ja ilmastoon ja luonnonvarojen kestäväan hoitoon ja käyttöön.

Maatilojen neuvontapalveluiden (art. 13) käyttöä voidaan edistää ja tehostaa yhteistyöhankkeilla (art. 71) ja tietämyksen vaihdolla ja tiedottamisella (art. 72). Edellä mainituilla toimenpiteillä parannetaan myös viljelijöiden liiketoimintamallien kehittämistä, yritystoiminnan johtamista, tuotannon ja markkinoinnin kehittämisestä, kilpailukyvyn parantamista, innovaatioita, neuvottelutaitojen kehittämistä, liiketoiminta- ja digiosaamista sekä osaamista ympäristö-, ilmasto-, energia- ja kiertotalousasioista sekä riskienhallinnasta.

Tilapidon aloittamiseen liittyvien tukijärjestelmien (art. 27 ja 69), neuvonnan (art.13) sekä yhteistyön (art. 71) ja tietämyksen vaihdon ja tiedottamisen (art. 72) avulla helpotetaan maatilayritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyvää taloudellista taakkaa ja tilan hankintaan liittyvän rahoituksen saamista.

2.2.2. Metsät Kainuun talouden, elinkeinotoiminnan ja virkistyksen lähteenä

Kehittämistoiminnalla tuetaan Kainuun alueellisen metsäohjelman toteuttamista ja kehitetään kainuulaisten metsänomistajien osaamista.

Toimenpidevalikoima tavoitteen saavuttamiseksi:

Kestäväan metsäbiotalouteen nojaavaa yritystoimintaa, työllisyyttä, kasvua, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja sosiaalista osallisuutta voidaan edistää Kainuun maaseutualueilla investoinneilla (art. 68), yhteistyöllä (art. 71) sekä tietämyksen vaihdolla ja tiedottamisella (art. 72). Yritystoiminnan käynnistämisen (art. 69) avulla tuetaan uusien yritysten käynnistymistä ja kehitystä niin aineellisten kuin aineettomien metsäluonnon arvojen hyödyntämiseen tähtääville yritystoiminnan aloittajille. Tuettavassa toiminnassa huomioidaan yleiset toimialakohtaiset tuen kohdentamisen menettelyt ja -rajoitukset.

2.2.3. Uudella maaseudulla maakunnan mahdollisuudet uusiksi elinkeinoiksi

Maaseudulla olevaa ja sinne luontaisesti syntyvää yritystoimintaa lisätään mm. lähiruoan, luonnontuotteiden, erityisesti marjojen jalostuksen lisäämiseksi, luontoon ja paikalliseen kulttuuriin tukeutuvan matkailun, nuorten ja naisten yrittäjyyden ja yritystoiminnan monipaikkaisuuden lisäämiseksi. Myös luovien alojen yrittäjyyttä ja luovien alojen mukaista kehitystoimintaa pyritään edistämään maaseudulla.

Toimenpidevalikoima tavoitteen saavuttamiseksi:

Yrittäjyyden, työllisyyden, kasvun, sukupuolten välisen tasa-arvon, sosiaalisen osallisuuden edistämiseen maaseutualueilla, sisältää bio- ja kiertotalouden, vaikutetaan investoinneilla (art. 68), yritystoiminnan käynnistämällä (art. 69), yhteistyöllä (art. 71) sekä tietämyksen vaihdolla ja

tiedottamisella (art. 72). Tuettavassa toiminnassa huomioidaan yleiset toimialakohtaiset tuen kohdentamismenettelyt ja -rajoitukset.

2.2.4. Hyvän elämän edellytyksiä Kainuun maaseudulle

Edistetään maaseudun saavutettavuuden kehittämistä (laajakaista - ja digipalvelut) ja asukkaiden peruspalvelujen täydentämistä vaihtoehtoisilla järjestämistavoilla sekä asumiselle välttämättömien peruspalvelujen kehittämistä (esim. vesi- ja viemäriverkostot) tuetaan edelleen CAP-suunnitelman mahdollistamin keinoin.

Toimenpidevalikoima tavoitteen saavuttamiseksi:

Työllisyyden, kasvun, sukupuolten välisen tasa-arvon, sosiaalisen osallisuuden ja paikallisen kehittämisen edistäminen maaseutualueilla, sisältää biotalouden, voidaan vaikuttaa investoinneilla (art. 68) eri alatoimenpiteineen, digitalisaation edistämällä sekä eri toimijoiden yhteistyöllä (art. 71) sekä tietämyksen vaihdolla ja tiedottamisella (art. 72). Tuettavassa toiminnassa huomioidaan yleiset toimialakohtaiset tuen kohdentamismenettelyt ja -rajoitukset.

2.2.5. Kestävästi hiilineutraali, puhdas ja monimuotoinen Kainuu

Kannustetaan ja neuvotaan maanviljelijöitä sitoutumaan CAP-suunnitelman ilmasto ja ympäristötavoitteisiin ml. luomutuotantoon sekä osallistumaan niiden tuki- ja korvausjärjestelmiin.

Osallistutaan CAP-ohjelman mukaisiin ilmasto ja ympäristötoimiin kaikkien omien tavoitteiden toteuttamisessa sekä tuetaan maakunnan ilmasto-ohjelman ja oikeuden mukaisen siirtymän (JFT) erityistoimenpiteitä Kainuussa. Erityisenä painoalana kehittämisessä on uusiutuvien energiatuotantomuotojen käyttöönoton edistäminen maakunnassa, yleishyödylliset investoinnit ilmasto- ja ympäristötoimiin ja luonnon kestävään hoitoon sekä luonnon monimuotoisuuden ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen.

Toimenpidevalikoima tavoitteen saavuttamiseksi:

Keskeisiä välineitä ovat tutkimus, koulutus ja tiedonvälitys (art. 72), neuvonta (art. 13), digitalisaation edistäminen ja eri toimijoiden yhteistyö (art. 71) sekä investoinnit (art. 68)

2.3. Kehittämiskeinot

Kainuun maatalouden kehittämisen pyritään valmistelevaan teemakohtainen kehittämisstrategia ja toimenpideohjelma koko ohjelmakaudelle 2023–2027. Teemastrategia kokoaa alueen toimijat yhteiseen kehittämistoimintaan, joka tukee strategiaan valittujen tavoitteiden toteutumista. Teeman strategiatyössä huomioidaan tulevan kauden ympäristö- ja ilmastotavoitteet, digitalisaation entistä parempi käyttöönotto ja hyödyntäminen sekä paikallisten innovaatioiden hyödyntäminen.

Kehittämistoiminnalla tuetaan Kainuun alueellisen metsäohjelman toteuttamista.

Muiden mahdollisten kehittämisteemojen osalta tehdään selvitystyötä yhteistyössä muiden rahoittajien kanssa vuosina 2021–2022

ELY-keskus osallistuu kylien ja paikallisyhteisöjen kehittämiseen LEADER-ryhmien kanssa sovitun työnjaon mukaisesti; ELY-keskus tukee saavutettavuutta ja kylien asumisviihtyisyyttä ja kestävästä kehityksestä edistäviä investointeja ja LEADER-ryhmät yhteisöjen paikallista kehittämistä tukevia kehittämistoimia.

Hanketoiminnan tukemisessa otetaan käyttöön hankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta parantavia mekanismeja. Yksi esimerkki hankkeiden laadun kehittämiseen tähtäävistä keinoista on loogisen viitekehyksen lähestymistapa (LFA), jolla hankkeiden valmistelu saadaan entistä paremmin vastaamaan alueellisen ja valtakunnallisen ohjelman yleis- ja erityistavoitteisiin ja sitä kautta tuottamaan ohjelman seuranta- ja vaikuttavuusarvioinnissa vaadittavia tulostietoja.

Yritysten investointi-, perustamistuki- ja kehittämishankkeisiin tavoitellaan ohjattavaksi 50 prosentin osuus käytössä olevasta myöntövaltuudesta. Tuen avulla saadaan selkeimmin näkyviin ohjelmaperusteisen kehittämisen aluetalousvaikutukset uusien yritysten ja uusien työpaikkojen muodossa.

Kohdeala	Toimenpide	Tuotokset	Tulokset/ Tavoitteet	Vaikutukset
Maidontuotanto	Investoinnit, aloitustuet, tiedotus-, neuvonta, koulutus- ja yhteistyöhankkeet.	Tuotannolliset investoinnit 30 kpl/v 3–5 kpl spv/v.	7000 lypsylehmää tuotannossa v. 2027.	Maitoa 65 milj.l./v.
Lihantuotanto	Investoinnit, aloitustuet, tiedotus-, neuvonta, koulutus- ja yhteistyöhankkeet.	Tuotannolliset investoinnit 10 kpl/v 1–2 kpl spv/v.	Yhteensä 60 kpl naudanliha- ja lammastilaa v. 2027.	Lihantuotanto -27 Nauta 1,5 milj.kg Lammas 0,1 milj.kg.
Avomaan kasvintuotanto, kasvihuonetuotanto, Luonnonmukainen maatalous	Investoinnit, aloitustuet, tiedotus-, neuvonta, koulutus- ja yhteistyöhankkeet.	Tuotannolliset investoinnit 1–5 kpl/v.	Avomaan viljelyalan kasvu 10%, luomupeltoala 25%.	Vihannesten ja juuresten omavaraisuusaste kasvaa 10%.
Metsä- ja puutalous	Koulutus- ja kehittämishankkeet, Investointituet, perustamistuet.	Koulutus ja neuvontatilaisuudet 100 kpl/v. Yhteistyöhankkeet 1 kpl/v. Yrityshankkeet 2 kpl/v.	Koulutukseen ja neuvontaan osallistuneita 300 kpl/v. Uudet tuotteet ja menetelmät 2 kpl/v. Uudet yritykset 2 kpl/v.	Metsäomistajien osaamistason kasvu, uusia yrityksiä alalle, naismetsänomistajien aktivoituminen.
Luonto- ja kulttuurimatkailu	Investointituet, perustamistuet, koulutus- ja kehittämis-hankkeet.	Yritysten investoinnit 10 kpl/v. Yritystoiminnan käynnistäminen 5 kpl/v. Yritysrühmähankkeet 2 kpl/v. Yhteistyöhankkeet 2 kpl/v.	Uusia yrityksiä 5 kpl/v. UTP 10 kpl/v. Majoituspaikkojen kasvu 5%/v. Uusia tuotteita 5 kpl/v.	Matkailutulon kasvu 10%/v.
Muut toimialat	Investointi-, perustamistuki-, koulutus- ja kehittämishankkeet.	Yritysten investoinnit 2–5 kpl/v Perustamistuki 1 kpl/v. Yritysrühmähankkeet 1 kpl/v. Yhteistyöhankkeet 3 kpl/v.	Uusia yrityksiä 5 kpl/v. UTP 10 kpl/v. Uusia tuotteita 5 kpl/v.	Liikevaihdon kasvu, yrityskannan kasvu.
Kylät ja paikallisyhteisöt	Investointihankkeet paikallisinfraan, yhteistyöhankkeet.	Laajakaistahankkeet 1 kpl/v. Reittihankkeet 1 kpl/v.	Parantuneista palveluista hyötynyt väestön määrä 2000 hlöä/v.	Kiinteän verkon laajakaistasaatavuus (≥ 100 Mbit/s,) 75% kotitalouksista.

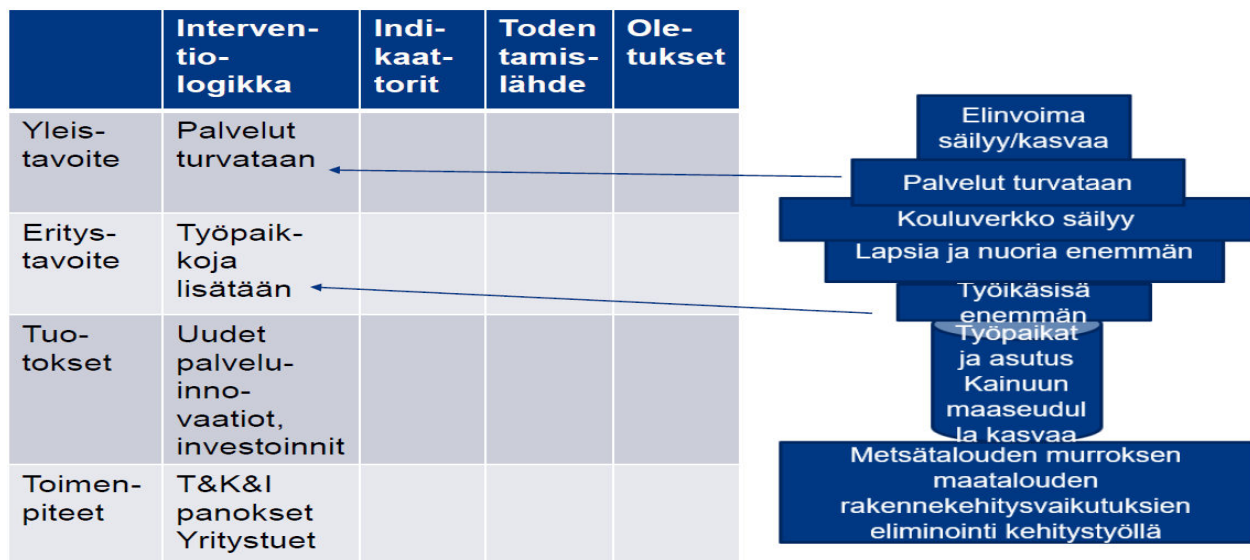
		Vesihuoltohankkeet 1 kpl/v. Yhteistyöhankkeet 1/v.		
Ympäristö- ja ilmastovastuu (läpileikkaavana teemana)	Koulutus- ja kehittämishankkeet Investoinnit.	Koulutushankkeet 1 kpl/v. Yhteistyöhankkeet 1kpl/v.	Koulutukseen osallistuneita 150/v.	Kainuu säilyy hiilinieluna.

Taulukko1. Tavoitekohteiden tulostavoitteet ja tavoitellut vaikutukset 2023–2027.

2.4. Hanketukien sis. yleishyödylliset investoinnit, interventio- ja vaikutuslogiikka

Valittujen kehittämistoimien loogisuus, yhdenmukaisuus ja vaikuttavuus varmistetaan esimerkiksi loogisen viitekehyksen menetelmällä (LFA). Kehittämishaasteista ja -tarpeista johdetut tavoitteet kehitystoiminnalle ovat pohja kunkin toimen toteutusstrategian valinnalle. Kehittämissstrategiassa tunnistetaan valtakunnallisessa CAP-suunnitelmassa erityistavoitteittain asetetut mittavissa olevat kehittämiskeinot ja niiden mittarit sekä toteutusmallit. Toimenpiteiden sisällöt jäsennetään tuloshakuisiksi kokonaisuuksiksi, joiden tuotokset, tulokset ja vaikutukset ovat helposti mitattavissa.

Ongelma-analyysi, ongelmapuun rakentaminen, sen muuttaminen tavoitepuuksi, strategia-analyysi, strategian valinta ovat merkittävimmissä roolissa onnistuneen kehittämistoimen valinnassa oli sitten kyse koko toimialan kehittämistoimista tai yksittäisestä hankkeesta alan kehittämiseksi. Loogisen viitekehyksen matriisin rakentamisella varmistetaan toimien johdonmukainen looginen yhteys valituista yksittäisistä kehittämistoimenpiteistä askel askeleelta kehittämisen erityis- ja yleistavoitteisiin saakka. Samalla suunnittelussa voidaan varmistaa aiottujen kehittämistoimien osuvuus ja vaikuttavuus varmistamalla niille toimintaa mittaavien ohjelmaindikaattorien olemassaolo ja validiteetti. Matriisissa määritellään lisäksi todentamismittarit ja -lähteet mittareille ja oletukset, ulkoiset tekijät, jotka vaikuttavat hankkeen menestykseen, mutta eivät ole hankkeen toteuttajien hallinnassa.

Kuvio 3. Esimerkki; interventio- ja vaikutuslogiikka Kainuun maaseudun elinvoiman kasvattamiseen.

Indikaattorit

Linkki Suomen CAP-suunnitelman indikaattoreihin tulee tähän.

3. Rahoitustarve		
Toimenpide/alatoimenpide.	Arvio julkisesta rahoitustarpeesta EU+valtio, €. Vuodet 2023–2027	Arvio kuntien ja muun julkisen rahoitusosuudesta, €. Vuodet 2023–2027.
Maatalouden rakennetuet		
Investoinnit (art. 68)		
Investoinnit maatilojen kilpailukyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen	7 200 000	
Ympäristön tilaa, kestävää tuotantotapaa, uusiutuvan energian käyttöä ja eläinten hyvinvointia edistävät investoinnit: Maatilojen energiainvestoinnit, lannan käsittelyyn ja käyttöön liittyvät investoinnit, vesitaloutta ja luonnonvarojen hoitoa edistävät investoinnit, eläinten hyvinvointia parantavat investoinnit	1 500 000	
Yrityksen perustamistuki nuorille viljelijöille (art. 69)	1 000 000	
Maatalouden rakennetuet yhteensä	9 700 000	
Maaseudun yritysrahoitus		
Maaseudun yritysrahoituksen investoinnit (art. 68)	8 000 000	0
Uusiutuvan energian ja biopolttoaineiden investoinnit	2 000 000	0
Maatalous- ja luonnontuotteiden jalostuksen ja kaupan pitämisen investoinnit	1 000 000	0
Mikro- ja pienyritysten sekä monialaisten maatilojen investoinnit	5 000 000	0
Yritystoiminnan käynnistäminen maaseudulla (art. 69)	1 500 000	0
Maaseudun yritysrahoitus yhteensä	9 500 000	0
Kehittämishankkeet		
Yleishyödylliset investoinnit (art. 68)	2 700 000	500 000
Yleishyödylliset investoinnit ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen	850 000	150 000
Yleishyödylliset investoinnit luonnonvarojen kestävään hoitoon ja yleishyödylliset investoinnit luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi	850 000	150 000
Yleishyödylliset investoinnit maaseudun toimintaympäristön kehittämiseksi	1 000 000	250 000
Maaseudun laajakaistainvestoinnit (art. 68)	800 000	100 000
Yhteistyö (art. 71)		
Yhteistyötoimet (muut kuin EIP)	4 500 000	200 000
Yhteistyötoimet maatilojen kilpailukyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen	1 300 000	50 000
Yhteistyötoimet laatu järjestelmien ja tuottajaorganisaatioiden edistämiseksi	500 000	25 000
Yhteistyötoimet ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen	1 000 000	50 000
Yhteistyötoimet luonnonvarojen kestävään hoitoon	1 000 000	25 000
Yhteistyötoimenpiteet nuorten viljelijöiden ja yritystoiminnan edistämiseksi	500 000	25 000
Yhteistyötoimet sosioekonomisen rakenteen kehittämiseksi	200 000	25 000
EIP (alueellisesti toteutettavat) (art. 71)	500 000	0
Koulutus (art.72)	500 000	0
Tiedonvälitys (art. 72)	500 000	0
Kehittämishankkeet yhteensä	9 500 000	700 000

Taulukko 2. Rahoitustarve 2023–2027.

4. Alueen EU-osarahoitteisten ja kansallisten ohjelmien yhteensovitus ja työnjako

4.1. Alueen toimijat ja ohjelmat

Rahoitusta Kainuun maakunnan kehittämiseen kanavoivat Kainuun liitto, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset ja paikalliset toimintaryhmät LEADER (EU-rahoitus). Finnvera Oyj toimii alueella julkisena lainoitus- ja takauslaitoksena (kansallinen rahoitus).

EU:n elpymisvälineen (Next Generation EU) mukaista rahoitusta kanavoituneen vuosina 2021–2023 sekä tarkoitusta varten valmistellun valtakunnallisen ohjelman (Kestävän kasvun ohjelma) että maaseutuohjelman välityksellä maakuntaan. Kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP) ja sen mukainen ohjelma sekä maa- ja metsätalousministeriön valmisteleva ohjelmamuutos Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan mahdollistavat Suomelle saadun elpymisrahoituksen käytön maakunnassa.

Elpymisvälineen React EU rahoitusta käytetään vuosina 2021–2023 Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 rakennerahasto-ohjelman rahoitukseen vuonna 2021 ja myöhemmin Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 rakennerahasto-ohjelman kautta. Maaseutuohjelman elpymisrahoitusta käytetään rinnan maaseuturahaston siirtymäkauden rahoituksen kanssa.

Syksyllä 2021 odotetaan käynnistyväksi Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EAKR- ja ESR-toimenpiteet sisältävää rahoitusohjelmaa. Ohjelma pitää sisällään myös oikeudenmukaista siirtymää (JFT) koskevan rahaston toimenpiteet. Uuden rahaston toteutus tapahtuu maakuntatasolla hanketoiminnan kautta EAKR:n ja ESR:n tapaan, rahoittajina ELY-keskus ja maakuntaliitto.

EU:n ulkorajaohjelmista Kainuussa valmistellaan parhaillaan Karelia CBC 2021–2027 ohjelmaa yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan ja Karjalan tasavallan kanssa.

Kainuun Paikalliset toimintaryhmät Elävä Kainuu LEADER ry ja Oulujärvi LEADER ry valmistelevat ohjelmaehdotuksiaan tulevalle ohjelmakaudelle 2023–2027. Vuosina 2021–2022 ne käyttävät siirtymäkauden rahoitusta edelliskauden mukaisen kehittämistoiminnan tukemiseen alueella.

Kalatalousrahaston tukea vesiviljelyyn, kalanjalostukseen ja kalastukseen kanavoituu Euroopan meri- ja kalatalousrahaston kansallisen ohjelman kautta. Tuen myöntää kolme tehtävään erikoistunutta ELY-keskusta, Kainuuseen Lapin ELY-keskus. Tämän lisäksi Kainuussa toteutetaan Kollismaan-Kainuun Kala-LEADER-ohjelmaa.

Nykyinen Kainuun maakuntaohjelma on voimassa vuoden 2021 loppuun. Kainuun maakuntaohjelman TOPSU 2021–2022 pohjautuu koronakriisin aiheuttamasta kriisistä toipumiseksi laadittuun Kainuun selviytymissuunnitelmaan ja on voimassa vuoden 2022 alkuun. Uuden maakuntaohjelman tultua voimaan vuoden 2022 alussa myös toimeenpanosuunnitelma päivitetään vastaamaan uuden maakuntaohjelman sisältöä.

Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2021–2022 pohjautuu koronapandemian aiheuttamasta kriisistä toipumiseksi laadittuun Kainuun selviytymissuunnitelmaan 2020–2021 ja sisältää sekä nopean palautumisen toimenpiteet että valinnat uuden kasvun käynnistämiseksi. TOPSU:n yleisenä tavoitteena on kehittää maakunnan aluetaloutta kärkitoimialojen; teknologiateollisuuden, biotalouden, matkailun ja kaivannaisalojen kautta. Kainuun aluetaloutta autetaan toipumaan koronatilanteesta kriisi- ja toipumistoimilla ja yksityisellä sekä julkisella sektorilla tavoiteltavan digitaalisen ja vihreän siirtymän kautta. Kainuun erityispiirteitä (mm. tila ja väljyys, ympäristö) vahvistavat kansalliset ja kansainväliset

kehitystrendit. Strategisina toimenpiteinä ovat investointiohjelma, aluetalouden rakenteellisten ongelmien korjaaminen, osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen, oikeudenmukaisen siirtymän toimenpiteet ja Suomen kestävän kasvun ohjelman toimenpiteet.

Uuden maakuntaohjelman tultua voimaan vuoden 2022 alusta myös toimeenpanosuunnitelma päivitetään vastaamaan uuden maakuntaohjelman sisältöä.

4.2. Toimijoiden keskinäinen työjako

Kainuun maakunnan aluekehitysviranomaisena toimii Kainuun liitto, joka myöntää rakennerahasto-ohjelmiin kuuluvaa EAKR-hanketukea. Kainuun ELY-keskus hoitaa valtion aluehallintoviranomaisen tehtäviä; maaseuturahaston rahoituspäätökset valmistellaan ja ratkaistaan ELY-keskuksessa, mutta rakennerahastojen osalta Kainuussa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen virkamiesten valmistelemat rahoituspäätökset ratkaistaan Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksessa.

Kainuun ELY-keskuksen maaseutu- ja energiayksikkö jatkaa Kainuussa ohjelmakaudella 2014–2020 muotoutunutta työnjakoa myös siirtymäkauden 2021–2022 ja ohjelmakauden 2023–2027 toimenpiteiden yhteensovituksessa maaseuturahaston hanke- ja yritystukien osalta suhteessa muihin rahoittajiin ja tukimuotoihin.

Yhteistyön vakiintunut menettely on yhteen sovittava viranomaistasolla valittavat tukitoimet Kainuun maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristössä (MYRS)

Kainuun maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) työjärjestyksen mukaisesti yli 400 000 euron kustannusarvion omaavat rakennerahastohankkeet (EAKR, ESR) käsitellään MYR:ssä. Maaseuturahaston hankkeet tuodaan yhteensovitusmielessä tiedoksi MYR:lle määrävälein. Rahoittajien yhteistyötä tulee entisestään vahvistaa.

Kainuun ELY-keskuksen ja kainuulaisten LEADER -toimintaryhmien kesken tehdään keväällä 2021 hanke- ja yritystukien valintaa ja yhteensovitusta koskeva asiakirja tulevalle ohjelmakaudelle.

Ohjelmien valmistelun edetessä tulee tarkentaa erityisesti laajakaistarakentamiseen, bio- ja kiertotalouteen, matkailuun, elintarviketeollisuuteen, kalaan perustuvaan yritystoimintaan, maaseudun yritystoiminnan kehittämiseen sekä paikallislähtöiseen kehittämiseen liittyvää yhteensovitusta. Kainuun maakuntaohjelma ja sen perusteella laaditut erillisstrategiat, esim. Kainuun biotalousstrategia, ovat keskeisiä yhteistyötä linjaavia asiakirjoja, joiden toteuttamiseksi Suomen CAP-strategiasuunnitelman, rakennerahasto-ohjelmien ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston kansallisen ohjelman alueellisia toteutustoimia tullaan vuosina 2020–2021 tullaan tarkentamaan maakunnan eri toimijoiden kesken.

Ohjelmakauden 2021–2027 yhteensovitusta on tehty eri tilaisuuksissa. Maakunnan yhteistyöryhmää ja sen sihteeristöä on informoitu alueellisesta valmistelusta.

5. Läpileikkaavien teemojen yhteensovitus

Kainuun maaseudun yrittäjyysosaaminen on olennainen kilpailukyvyn ja riskienhallinnan osatekijä. Sen kehittäminen sekä toiminnan ja tuotannollisten kysymysten ratkaisu edellyttävät panostusta osaamisen jatkuvaan ja monipuoliseen kehittämiseen. Viljelijät ja muut yrittäjät tarvitsevat tukea uusien liiketoimintamallien kehittämiseen, yritystoiminnan johtamiseen, tuotannon ja markkinoinnin kehittämiseen, kilpailukyvyn parantamiseen, innovaatioihin, neuvottelutaitojen kehittämiseen, liiketoiminta- ja digiosaamiseen sekä ympäristö-, ilmasto, energia- ja kiertotalousasioihin sekä riskienhallintaan.

Kainuulaista innovaatio-osaamista ja osaajien yhteistyötä edistetään edelleen. Paikallisten kehitysorganisaatioiden kokemus eurooppalaisen innovaatiokumppanuuden (EIP) hanketoiminnasta muodostaa vahvan pohjan toiminnan edelleen kehittämiseksi ja toiminnan laajentamiseksi Kainuussa. Digitalisaation hyväksikäytössä aikaansaatu kehityshyppy koronakaudella vahvistaa nopeiden, kustannustehokkaiden ja ympäristöä säästävien kehittämiskeinojen toteuttamismalleja ja niiden hyödyntämistä. Verkostoituminen eri tutkimus-, kehittämis-, neuvonta- ja koulutusorganisaatioiden kesken, myös kansainvälisesti, on ensiarvoisen tärkeää.

Kuluttajaprofilointiin ja kuluttajille suuntautuvaan viestintään suunnataan resursseja ja välineitä kehittämistoiminnassa. Sähköisen liiketoiminnan ja verkkopalveluiden kehittäminen ja teknologian innovatiivinen hyödyntäminen ja logististen ratkaisujen löytäminen ovat keskeisiä tekijöitä harvaan asutun alueen kehittymiselle.

Kainuun maakuntaohjelman valmistelutyön yhteydessä toteutettu hankemuotoinen Ilmasto- ja ympäristövastuullinen Kainuu 2040 - kehitystyö ja tämän vuoden aikana valmistelava Kainuun maakuntasuunnitelma ja -ohjelma, joka sisältää ilmasto- ja ympäristötoimet läpileikkaavina toimina on pohja tehtävälle työlle. Ilmasto- ja ympäristövastuullista ohjelman etenemistä kokonaisuutena seuraa ja edistää neuvottelukunta. Edellä mainitut on pohja eri toimijoiden työnjaolle ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteuttamiselle Kainuussa.

CAP-suunnitelman viljelijätukijärjestelmät tarjoavat maanviljelijöille kannusteita ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteuttamiseen omassa toiminnassaan. Hankemuotoiset maaseuturahastotoimenpiteet ovat keino tiedon, osaamisen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen sekä tarvittavien kehittäjätahojen yhteistoiminnan organisointiin ilmastoa ja ympäristöä suojelevien investointien tukemiseen. Hiiliviljely kivennäismailla, turvepeltojen päästöjen vähentäminen, lannan hyödyntäminen energiaksi ja biokaasuksi, hyvinvoivat ja tuottavat eläimet sekä resurssitehokkuus ovat keskeisimpiä keinoja karsia päästöjä maataloilla.

Eri toimijoiden välisen ympäristö- ja ilmastotyön avulla voidaan maakunnassa painottaa, vahvistaa ja ennakoida entistä enemmän ilmasto- ja ympäristö tavoitteiden ja toimenpiteiden vaikuttavuuksia mm. talouden, päästöjen, työllisyyden, hyvinvoinnin, osaamisen näkökulmin.

6. Kuvaus suunnitelman alueellisesta valmistelusta

Ohjelmakauden 2021–2027 alueellisen suunnitelman valmistelu käynnistyi Kainuussa vuoden 2019 alussa. Kainuun ELY-keskuksen maaseutupalvelut yksikkö käynnisti valmistelutyön maa- ja metsätalousministeriön valmistelupyynnön mukaisesti koskien CAP suunnitelman tarveanalyysin luonnoksen kommentoimiseksi ja alustavien Kainuun alueellisten maaseudun kehittämisen painopisteiden määrittelemiseksi.

Kainuun maaseuturyhmän 18.3.2019 työpajassaan työsti arvion ohjelmakauden 2014–2020 onnistumisista ja epäonnistumisista sekä kehittämisen painotuksista tulevalle kaudelle. Tulosten perusteella maaseutupalvelut yksikkö laati 11.4.2019 vastauksen maa- ja metsätalousministeriön valmistelupyyntöön.

Vuonna 2020 Kainuun ELY-keskus järjesti marraskuun 24. päivänä Älykkäät maaseudut -virtuaalitalaisuuden, jolla alueellisen suunnitelman valmistelutyö käynnistettiin. Vuonna 2021 Kainuun maaseuturyhmä työsti kolmessa eri virtuaalitapaamisessa ELY-keskuksen valmistelemaa suunnitelmaa ja luonnosversio siitä esiteltiin kesäkuun alussa maakunnan yhteistyöryhmässä.

Suunnitelmaluonnos oli maaseuturyhmän Teams-kansiossa ja Kainuun ELY-keskuksen nettisivuilla kommentoitavana 1.6.-15.6.2021. Saatuja kommentteja on huomioitu asiakirjan lopullisessa muotoilussa.

Kainuun ELY-keskuksen johtoryhmä käsitteli ja hyväksyi asiakirjan 17.6.2021 kokouksessaan.

Liite 1. Kainuun Älykkäät maaseudut 24.11.2020 tilaisuuden ja Kainuun maaseuturyhmän 2.2.2021 työkokouksen tuotokset

Maatalouden kehittämistavoitteet ja keinot Viimasta uudelleen ryhmiteltyinä

Kannattava, monimuotoinen ja nykylaajuinen maatalous

1. Investoinnit ja omistajanvaihdokset
 - rakennetukien täysimääräinen hyödynnys
 - teknologian hyödynnys
 - omistajanvaihdoksen uudenlaiset mallit
 - uusien yritysmuotojen ja sivutoimien/osa-aikaisuuden tukeminen
 - biokaasun hyödynnys
2. Elintarvikkeiden jatkojalostus ja suoramyynti sekä ohjelmapalvelut
 - luomun ja muun tuotannon jatkojalostus, brändäys, markkinointi, kehitystyö
 - lähiruoka
 - matkailun ja maatalouden yhteistyö myös ohjelmapalveluissa
 - tuotantoketjujen vahvistaminen ja uusien luominen
3. Huippuosaamisen kehittäminen
 - ilmasto- ja hiiliviljelyosaaminen
 - eläinten hyvinvointi
 - yritysjohtaminen
 - tiedolla johtaminen
 - digi- ja teknologiaosaaminen
 - osaamista haetaan Suomesta ja ulkomailta
 - joustavat koulutus- ja kurssijärjestelmät
 - koulutuksen tukeminen viljelijöille, Neuvon jatko ja hyödynnys
 - aktiivitulojen aktivointi koulutuksiin
 - asiantuntijaryhmä maatilayrityksen johdon tueksi
 - uusimman tutkimustiedon jalkautus käytännön tasolle

Annettujen ideoiden perusteella yhtenä ja yhdistävänä päätavoitteena on **yrittäjätoiminnan ja työpaikkojen säilyttäminen, lisääminen ja monipuolistaminen**

1) Idea, osatavoite: Työnmurroksen hyödyntäminen

Toimenpiteet:

- a. Monipaikkaisuuden mahdollistaminen
- b. Vertaa; kaksoiskansalaisuus, kaksoiskuntalaisuus

2) Idea, osatavoite: Yrittäjyyden edistäminen

Toimenpiteet:

- a. Naisten ja nuorten tukeminen yrittäjyyden alkutaipaleella
- b. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen
- c. Alan koulu-/nuorisoyhteistyön lisääminen, kehittäminen ja organisointi
- d. Yrittäjyyden kehittäminen ja koulutus
- e. Yhteiskunnallinen yrittäjyys ja sen edistäminen

3) Idea, osatavoite: Painopistetoimialat; Bio- ja kiertotalous (puutuoteala), luonnontuoteala, luontomatkailu, kulttuuripalvelujen tuotteistaminen

Toimenpiteet:

- a. Uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäminen ja jalostaminen ja fossiilisten korvaaminen puupohjaisilla tuotteilla. Puun käytön lisäämistä puurakentamisessa ja energian tuotannossa.
- b. Edistetään luontoperustaisten sotehy-palveluiden kysynnän, tarjonnan ja yhteistyön kohtaamista (digitaalisesti).
- c. Maaseudulla toimivien yrittäjien ja keskustojen sote-palveluiden julkisten ostajien/ järjestäjien välisen vuorovaikutuksen edistäminen.

4) Idea, osatavoite: Läpileikkaavina teemoina: Innovaatioiden edistäminen, maine- ja brändityön kehittäminen ja ilmastokestävä ja hiilineutraalitalous

Toimenpiteet:

- a. Yritysten ja tutkimus- sekä oppilaitosten välinen yhteistyö
- b. Innovatiivisten kokeilujen mahdollistaminen, mm. rahoitus
- c. Teemälähtöinen ajattelu tai/ja innovaatiokeskittymien mahdollistaminen
- d. Hiilensidonta, energiatehokkuus ja päästöjen vähentäminen
- e. Kainuu-tietoisuuden lisääminen yrityksille ja työntekijöille
- f. Työpaikat näkyville, yritysten brändityö
- g. Veto- ja pitovoimaisuuden lisääminen
- h. Palvelukonseptin ja -verkoston luominen muualta muuttaville
- i. Väestörakenteen parantaminen ja syntyvyyden lisääminen työpaikkojen kautta.

Asuinmaaseudun kehittäminen

Otsikot ovat ne kolme tavoitetta, jotka nousivat tärkeimmiksi Asuinmaaseutu-teemassa Kainuun Älykkäät maaseudut-tilaisuudessa 24.11.2020. Niiden alla olevat mustalla fontilla kirjoitetut tekstit ovat tilaisuudessa työstettyjä ko. tavoitteeseen liittyviä kehittämistarpeita. Sinisellä on koostettu Älykkäät maaseudut-tilaisuuden jälkeen tulleet uudet kehittämisaihiot ja niihin liittyvät kommentit.

Kainuun maaseudun saavutettavuus on hyvä (14 tykkäystä)

Saavutettavuus on parantunut toimivan erilaisen infran myötä ja monipaikkainen asuminen, työskentely ja yrittäjäys on mahdollista

- *Yksityistiestön tason kohottaminen (tykkäykset: 5, kommentit: 2)*
 - Yksityisteiden perusparannusmäärien lisääminen.
 - Yksityisteiden yleissuunnitelman jatkotyöstäminen.
 - Yksityisteihin liittyvän toimijoiden osaamisen parantaminen.
 - Tiekuntien aktivointiin ja neuvontaan liittyviä kehittämishankkeita.
 - Toimialalle uusia palveluntuottajia ja yrittäjiä. Koulutus, neuvonta ja tiedottaminen.
 - Pohjoisia maakuntia koskeva yksityisteiden toimenpideohjelman laatiminen.

Kommentit:

- nämä nousevat entistä tärkeämpään osaan niin metsätalouden kuin maatalouden kuljetusten turvaamisessa
- Tieinfran rapautuminen on selkeä uhka maaseudun elinvoimalle. Tämä koskee niin yksityisteitä kuin tieverkkoa laajemminkin. Toimenpiteitä tarvitaan uhkan torjumiseksi.

Laajakaistan tarpeen selvitykset ja rakentamishankkeet, laajakaista koko maakuntaan

Koko Kainuun monipaikkaisuuden maakunta, monipaikkaisuuden brändäys

- *Pien ja mikroyritysten kehittäminen osana monipaikkaisuutta* (kommentit: 0, tykkäykset: 0)

Teemarahotus monipaikkaisuuteen, Kainuu julistautuu monipaikkaisuuden maakunnaksi

Monipuoliset liikenneyhteydet kunnossa

Tuki uusiutuvan energian hankkeille, hajautetun energian kokeilut

Esineiden internetin pilotit/kokeilut

Maaseudun markkinointi näkyvää ja oikeanlaista

- *Vanhat talot ja pihapiirit Kainuusta markkinoille* (kommentit: 1, tykkäykset: 3)
 - Kainuun maaseudulla on runsaasti kuolinpesien tms. omistuksessa olevia rakennuksia tai tiloja, jotka eivät ole vuokralla tai myynnissä. Suomessa on kymmeniä lapsiperheitä tai muita muuttajia, jotka etsivät pihapiiriä tai vanhaa tilaa keskusten ulkopuolella. Miten saisimme näitä kohteita vuokralle tai myyntiin ja millaisilla hankkeilla voisimme edistää muuttajien ja kiinteistön omistajien kohtaamista. Usein entiset kyläkoulut ovat menneet kaupaksi tällaisille muuttajille, mutta nyt niitäkään ei ole enää myyntiin. MM. Varsinais-Suomessa ja saaristossa oli 2000-luvun alussa hankkeita Onni Muuttaa maalle, jossa tällaista työtä tehtiin.

Kommentti:

- Tämä on tärkeä asia, joskin hyvin herkkä. Yhteistyön lisääminen tämän haasteen ratkaisemiseksi on olennaisen tärkeää! Myös benchmarkkaus muilla alueilla jo kokeilluista/toteutetuista ratkaisumalleista

Yleiskommentti saavutettavuuteen liittyen: Kainuun maaseudun saavutettavuuden edistämisessä on vielä paljon tehtävää. Laajakaista on yksi tärkeä teemaa monipaikkaisuuden vahvistamisessa

Älykkyys kehittämisen keskiössä (tykkäykset 11)

Kainuun maaseutu ja sen kehittämistoimet perustuvat älykkäisiin toimintatapoihin ja ratkaisuihin (huomioiden kylät, osallisuuden, yhteistyön jne.)

- *Kylien yhteisöllisyys* (kommentit: 1, tykkäykset 3)
 - Kommentti: Kylien yhteisöllisyys vaatii myös yhteistyötä uusien asukkaiden saamiseksi kyliin. Tässä tukee laajakaista, yhteiset etätyötilat ja kiinteistöjen saaminen kaupaksi eli julkiseen myyntiin. (tykkäykset: 1)
- *Kyliä älykäs osallisuus* (kommentit: 0, tykkäykset: 3)
- *Kestäväkehitys ja yhteisöllisyys luo polut maaseudun tulevaisuuteen* (kommentit: 0, tykkäykset: 1)

Digiosaamisen kehittämishankkeet, soten digipalvelujen kehittäminen, digitaalisuus läpäisynä kaikessa, Kainuu julistautuu älykkääksi maakunnaksi; toiminnan brändäys maakunnassa

- *Digitaalisuus ja maakuntien välinen osaamisen kehittyminen* (kommentit: 1, tykkäykset: 2)
 - Kommentti: Verkostoituva digitaalisuus luo merkittäviä mahdollisuuksia osaamisen kehittämisessä

Älykkään yrittäjyyden kehittäminen

- *Yhteiskunnallinen yrittäjyys osana maaseudun palvelujen kehittämistä* (kommentit: 0, tykkäykset: 1)

Älykäs osallisuus toimintamalli käyttöön; tavoite: Kainuun älykäs järjestötoiminta

- *Järjestöt osana palveluverkostoja, kumppanuus* (kommentit: 1, tykkäykset: 1)
 - Kommentti: Uusien palvelutuottamistapojen kehittämisessä tarvitsemme julkisen yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta
- *Digitaalisuuden hyötyjen kehittäminen osana kylien kehittämistä* (kommentit: 1, tykkäykset: 1)
 - Kommentti: Digitaalisuuden hyödyntäminen esimerkiksi osaamisen, palvelujen tuottamisen ja verkostoituminen osalla mahdollistaa yritysten ja järjestöjen kansainvälistyminen

Osaamisen kehittäminen

Etätyön mahdollistaminen, perusta peittävällä kuidulla.

- *Alueen yhtenäinen vahva markkinointi* (kommentit: 0, tykkäykset: 0)
 - Etätyön mahdollisuudet maaseudulla. Tällä vahva yhteys digitaalisuuteen ja hyviin yhteyksiin, jotka oltava kunnossa

Kehittäminen eri kohteiden kautta: Nuoret, yrittäjät vanhukset jne., naapurustoihin alas asti ulottuva aktivointi, verkostot digiosaamisen lähteenä, jakamistalouden kehittämistoimet paikallistasolla

Älykäs kumppanuus käyttöön

Yleiskommentti: Osallisuus ja brändäys todella tärkeää

Kainuun maaseudun elinvoima kasvaa (tykkäykset 11)

Kainuun maaseudulla asuu nykyistä enemmän nuoria sekä lapsiperheitä ja he osallistuvat eri tavoin maaseudun kehittämiseen/elinvoiman lisäämiseen + heidät huomioidaan kehittämistyössä

Uusia biotalouden yritysten aktivointitoimia

Kuitu toimii vetovoimana, erilaisen osallistumisverkkojen rakentaminen nuorille, uusien oppimiskäytäntöjen kehittäminen

Viihtyisät asuin- ja harrastusympäristöt, palvelutarjotin, mitä eri maaseutualueet tarjoaa

- *Viihtyvyys ja palvelujen turvaaminen* (kommentit: 1, tykkäykset: 2)
 - Kommentti: Tämä on oltava kunnossa, jotta on vetovoimaa. Palvelujen turvaamisessa vapaa-ajan asumisella ja etätyöllä on iso merkitys, koska pitkään alueella viipyvät henkilöt tarvitsevat paljon myös kuntalaisille suunnattuja julkisia palveluita.

Osaamisen kehittämis-hubeja maaseudulle,

- *Monipaikkaisuus ja maaseutuhubi* (kommentit: 0, tykkäykset: 1)

Yhteiskunnallinen yrittäjyys vetää nuoria.

Turvallisuus

Kokonaisuus brändäykseen mukaan: Luonto, tila, hiljaisuus, etätyö...

Otetaan nuoret mukaan suunnittelemaan omaa vapaa-ajan tekemistään, nuorille mahdollisuuksia osallisuuteen ja tietoa maaseudulla yrittämisestä, turvallisuudesta ym, kotiseututyö mahdollistaa paluumuuton.

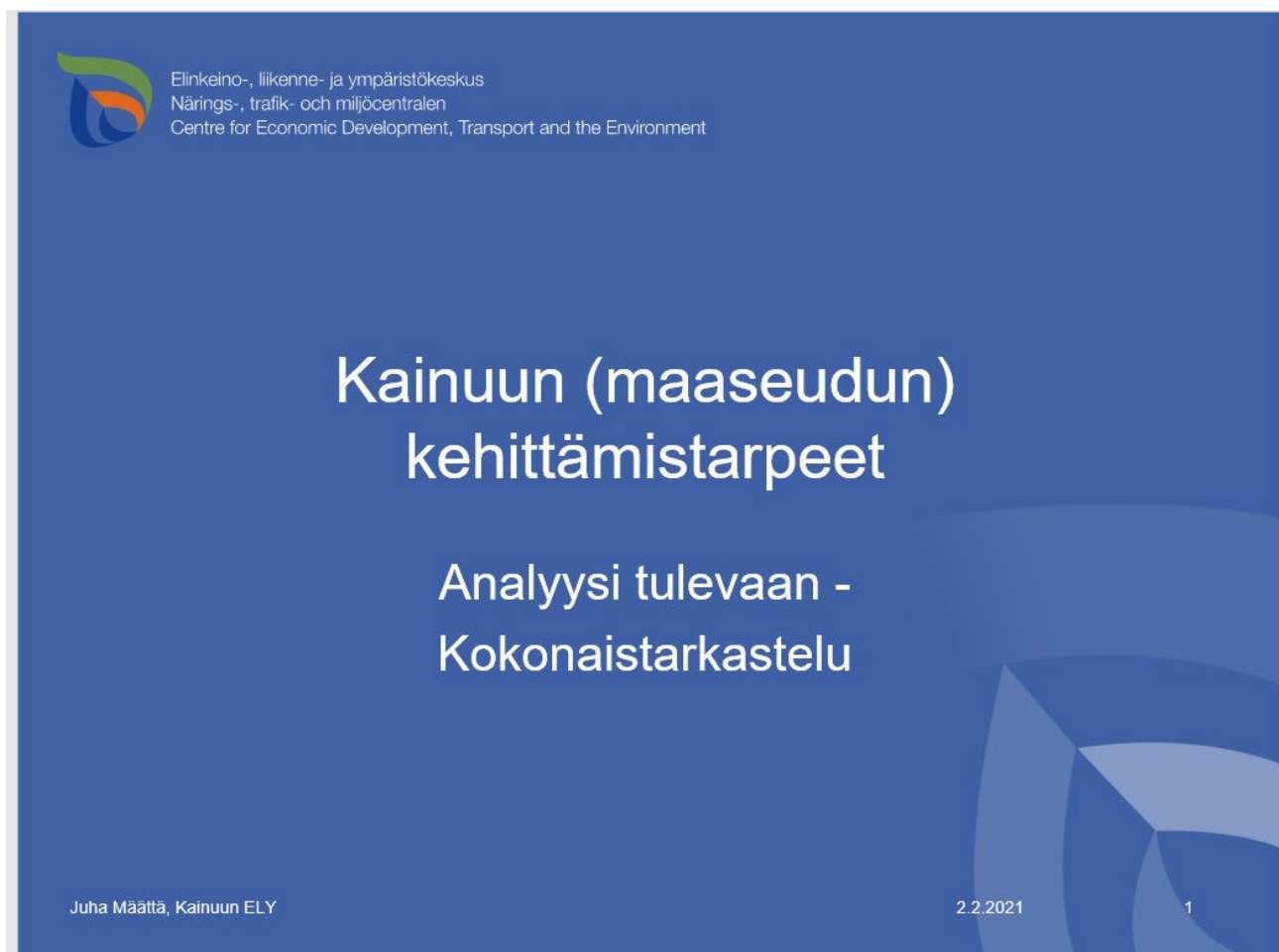
Osallisuuden kehittäminen vetovoimaa.

Kohteiden segmentointi

Kulttuuritoimintojen kehittäminen (kommentit: 0, tykkäykset: 1)

- Kulttuuritoimintoja osaksi asuinmaaseutuja, palvelee myös matkailua yms.

Liite2. Kainuun kehittämistarveanalyysi

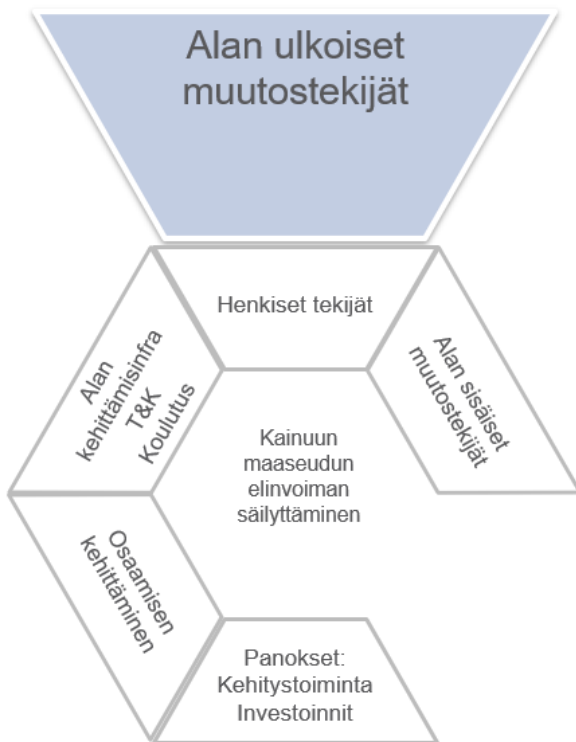
▪ 3 tärkeintä asiaa

1. Asennemuutos tulevaisuususkoiseksi (ehkä jopa uutta maauskoo?)
2. Ilmapiiiristä tulijamyönteisempi: uusien tulijoiden ja palaajien on voitava asettua helposti yhteisöön.
3. Enemmän juurevaa voittajanarratiivia nälkämaalaisen kurjuuden sijaan (esim. lapset syntyvät hyvään maakuntaan, kannattaa tulla töihin koska ---?).
4. Tulevaisuuden usko/ uskon puute Kainuun kehittymiseen
5. Luonnon ja arjen helppouden arvostus / vilinän kaipuu
6. Mitä kaverit tekee (koskee erityisesti nuoria)
7. Itseluottamusta heikentävät tunteet ja tekijät perikainuulaisuudessa
8. Kateus-moottorin väärin käyttö. (Kateus on moottori, joka asustelee ihmisen sosiaalisen olemuksen ytimessä ja joka alkaa toimia heti, kun ihminen oppii vertaamaan itseään muihin).
9. Periksiantamaton sinnikkyys
10. Tulevaisuususko; halu, tahto, visio paremmasta.
11. Kyky hyödyntää vahvuudet ja mahdollisuudet, torjua uhat ja kehittää heikkouksia.
12. Ammentaa henkiset voimat sivistyksestä ja Kainuun rikkaasta kulttuuriperimästä.
13. Juurevuus
14. Muutosketteryys
15. Mielikuva alueesta sen sisällä ja ulkopuolella. Keskeistä mm. miten mainetyössä onnistutaan.
16. Kotiseututietoisuus ja identiteetti ovat Kainuun maakunnan vahvuus
17. Asenteet ja niihin vaikuttaminen työvoimapulaan vastaamiseksi

- 3 tärkeintä asiaa

1. Maaseudun väestökadon jatkuminen, peruselinkeinojen supistuminen
2. Luonnonvaratietämyksen kasvu (aineelliset ja aineettomat)
3. Kulttuurin merkityksen kasvu elinkeinojen kehityksen moottorina
4. Väestön väheneminen
5. Työvoiman puute
6. Väestön keskittyminen kuntataajamiin
7. Monipaikkaisuuden lisääntyminen, etätyömahdollisuudet
8. Kunnissa väki vähenee, esim. aidosti yhteisöllinen yhteisöllisyys voi olla veto- ja pitovoimatekijä, jolla kannattaa ratsastaa / kilpailuetua --> lisää houkuttelevuutta veronmaksajille olla paikalla
9. Mielekästä tekemistä tulijalle voi löytyä, kun hyvinvointia on luotava esim. Kolmannen sektorin voimin resurssien vähetessä --> syy olla, merkitys; Löydettävä uusia ideoita toteuttaa vetovoimaa lisääviä palveluita ja tällainen voi vastata tarpeeseen.
10. Taloustilanteet suorastaan kamalia --> löydettävä lisää tuloja ehkä uusista jutuista
11. Väestön vanheneminen ja "kotoperäisen" syntyvyyden laskeminen.
12. Myös Kainuun sisällä monisuuntainen liike, yhtäältä väestö keskittyy taajamiin, toisaalta voidaan myös asua kaukana keskuksesta, jos vastapainoksi työ on keskuksissa.
13. Maatalouden rakennemuutos jatkuu, yhä suurempia maatiloja yhä vähemmän. Lypsykarjatalous päätuotantosuuntana.
14. Työvoimapula erityisesti metsäalalla ja kausitöissä
15. Väestökato ja väestön vanheneminen
16. Maatilojen väheneminen ja maaseudun infrastruktuurin vajaakäyttöisyys / elinkeinorakenteen monipuolistaminen

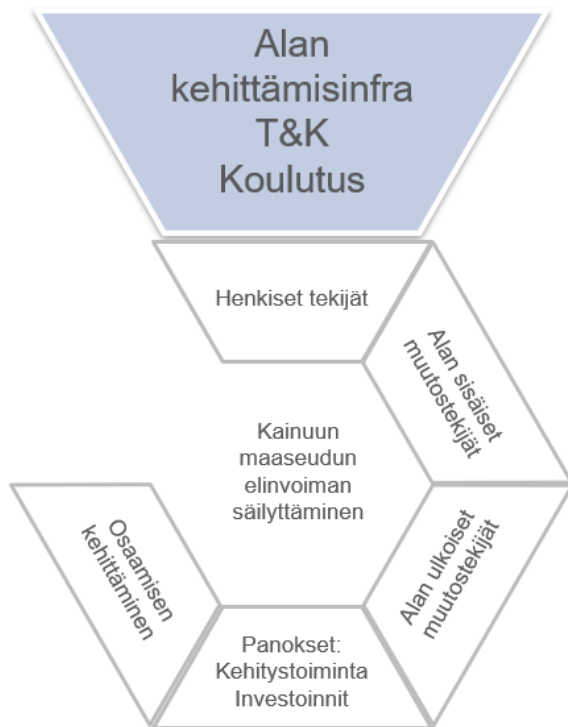
- 3 tärkeintä asiaa

1. Muiden alueiden veto- ja pitovoima (keskittymisen heikot puolet) --> käytettävä hyväksi;
2. valtion taloustilanne --> aluekehittämiseen löydettävä rahaa jostain, kun omatkin verotulot laskee.
3. kuntakentän kehitys & suhde keskittymiseen --> Kainuun asiaa tuskin edistää, jos maakunnassa on vain pari isoa kuntaa tai että maakunta lakkaa olemasta
4. Kaupungistumiskehitys
5. Poliittinen voima keskittyy etelään ja lähteen
6. Teknologia kehitty
7. Ilmastonmuutosuhkaan reagointi
8. Globaalien kriisien muutosvoimat
9. EU:n maatalous-, ympäristö- ja ilmastopolitiikka
10. Monipaikkaisuus lisääntyy ja muoto monipuolistuu.
11. Edelleen kasvukeskusten vetovoima säilyy vahvana.
12. Digitalisoituminen ja sähköiset palvelut kehittyvät edelleen; antaa Kainuulle sekä mahdollisuuksia että luo uhkia.
13. Resurssien kohdentuminen eri alueille valtakunnallisesti
14. Ilmastonmuutos ja sen vaikutukset elinkeinoihin
15. Pandemioiden vaikutukset (esim. covid19 ja muut vastaavat) / fyysinen ja tietoliikenteellinen saavutettavuus
16. Digiloikka – etätyö – monipaikkaisuus -trendinä
17. luonto – hiljaisuus – turvallisuus – väljyys -prioriteetteja, joita kohtaan on kasvava kysyntä
- 18.

- 3 tärkeintä asiaa

1. Digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntäminen
2. Ilmasto-innovaatiot
3. Panostukset kansainvälistymiseen
4. Isoilla investoinneilla (esim. Terrafame) olennaista merkitystä
5. Investoinnit välttämättömiä elinvoiman säilymiselle (esim. robottinavetat)
6. Esim. sellutehdas vanhanaikaisenakin toisi uskoa, työpaikkoja ja elinvoimaa
7. Kartoitetaan, miten saadaan uusia mahdollisuuksia elinkeinoille; esim. Kuhmoon biopolttoainetehdas?
8. Ja ennakkoluulottomasti panostetaan näihin uusiin mahdollisuuksiin, jotta niitä voidaan saada aikaiseksi
9. kannustinohjelma investoinneille (esim. Näkyvyyttä, julkiset tukitoimet esim. Infran tekemiseen), kehittämiseen konsultointiapua, jotta esim. Yritykset löytävät helposti vaihtoehtoja tekemiselle.
10. Yhtäältä panostettava suuriin hankkeisiin; biosellutehdas, Terrafame ja akkukemikaalitehdas, puutuoteteollisuus.
11. Matkailu painottuen luontomatkailuun; Vuokatti, Ukko-Halla, Hossa, Ärjänsaari + muut helmet ja aktiviteetit näissä.
12. Investoinnit Mittaustekniikkaan, pelialaan ja biotekniikkaan.
13. investoinnit luontomatkailun palveluihin ja niitä tukevaan infraan
14. alkutuotannon ja luonnontuotealan tuotantoprosessien ja jatkojalostuksen automatisoiminen (I4.0 ratkaisuja kehittävä TKI toiminta) – investoinnit ja TKI toiminta
15. Bio- ja kiertotalouden TKI toiminnan mahdollistaminen (erit. energia, ruoka, kosmetiikka, luonnontuoteala)

- 3 tärkeintä asiaa

1. osaamis-hubeja käyttöön

2. oppilaitosten ja yritysten yhteistyön lisääminen
3. tutkimuksen, neuvonnan ja opetuksen edelleen kehittäminen (esim. EIP)
4. Paikallisten kehittäjien vähyys
5. Linkittyminen ulkopuolisten kanssa tärkeää
6. Uudistumiseen kannustaminen ja sen tukeminen
7. Panostusta siihen, että maakuntaan saadaan yliopistotasoista koulutusta & duaalimallin koulutusohjelmia, joita muualla ei ole!
8. Yhteistyötä tiedeyhteisöjen kanssa: Kainuussa on vaikka mitä tutkittavaa ja alueen houkuttelevuutta lisää monipuoliset työllistymismahdollisuudet; tarvitaan tähän maakuntaan akateemistakin osaamista!
9. Enemmän työn kautta integroivia opparintekopaikkoja --> opiskelijoille jokin suhde Kainuuseen --> helpompaa tulla.
10. Helppo ja sujuva arki, peruspalvelut kunnossa, osa erikoispalveluista etänä muualta?
11. Hyvä saavutettavuus turvattava; Hyvät tietoliikenneyhteydet, kattava ja kunnollinen tieverkosto, riittävän tiheä juna- ja lentoliikenne.
12. Riittävät Taloudelliset ja henkiset resurssit maaseudun kehittämistyöhön tiiviissä yhteistoiminnassa.
13. Ilmastonmuutokseen liittyvät uudet avaukset esim. monipaikkaisuuden mahdollisuudet ja energiatuotannon kysymykset
14. Työaikapankit / yhteistä vuokratyövoimaa yrityksille: kausityöntekijöiden ympärivuotisen työn mahdollistaminen,
15. Toisen asteen ammatillinen koulutus maaseutualueilla (uudet koulutuksen muodot: oppimisympäristöt yrityksissä, oppisopimuskoulutus, paikkariippumaton koulutustarjonta)

Liite3. Kainuun alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman SWOT-analyysi 2021.

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
⦿ Moni-ilmeinen neljän vuodenajan Kainuun avara ja kaunis luonto sekä puhtaat luonnontuotteet ⦿ Elinvoimainen maatalous, metsät ja metsätalous, omintakeinen turvallinen luontomatkailu ja uudet toimialat	⦿ Koulutustaso alhainen ⦿ Syrjäinen sijainti ja pitkät etäisyydet ⦿ Vähäinen yrittäjyys ja heikko yrittämisperinne sekä verkottuminen, konservatiivisuus

- Luonnonvarat ja raaka-aineet - Hyvä koulutusjärjestelmä Kajaanissa - Vakiintunut maaseudun kehittämisen toimintatapa - Hyvin hoidetut ja kasvavat metsät - Kylätoiminta - Metsien ja vesien monikäyttö - Nuorten paluuhalu kotipaikkakunnalle	- Yhteistyön puute ja pieni aktiivisten joukko - Rapistuva infra ja liikenneyhteydet - Osin puutteelliset tietoliikenneyhteydet - Maatilojen työ raskasta ja sitovaa - Maaomaisuus puoliksi valtion omistuksessa - Osaamisen / osaajien puute - Vähäiset resurssit - Tuotantopohjan yksipuolisuus
MAHDOLLISUUDET	UHAT
- Kainuun kansa, aitous, kylät, yhteisöllisyys, paikallisuus ja Kainuun kulttuurinen pohja - Toimivat peruspalvelut ja kohtuullinen liikenneinfra; Tietyt palvelut hyvin järjestetty, paikoittain hyvät tietoliikenneyhteydet lyhentävät etäisyyksiä - Mutkaton yhteistyö - Rauhallinen, hiljainen, väljä ja luonnonläheinen asuinympäristö - Vihreä talous; bioenergian noste - Puun ja maataloustuotteiden jalostusasteen nosto	- Väestön väheneminen ja vanheneminen - Uskon puute ja kielteiset asenteet - Arvostuksen puute - Palveluiden keskittyminen ja heikkeneminen - Epäsuosiollinen valtakunnallinen poliittinen päätöksenteko - Keskittävä kaavoitus ja hyvien tonttien puute - Väestökato jatkuu - Uskallus, näköalattomuus

• Maakunnallisen koulutusjärjestelmän kehittäminen maaseudun tarpeisiin • Verkostoyhteistyö (tuotanto ja palvelut) • Kansainvälistyminen ja lähialueyhteistyö • Isoja maanrakennusinvestointeja (esim. kaivokset) tulossa • Kansainvälistyminen ja lähialueyhteistyö	• T&K ei johda tuotannolliseen toimintaan • Byrokratia tappaa luovuuden • Maatalouden huono kannattavuus
--	--